

УДК 61(091) "31"

Г.В. Дзяк

ПОГЛЯД В МИНУЛЕ – ВЕКТОР В МАЙБУТНЄ

*Дніпропетровська державна медична академія
(ректор – академік АМН України, заслужений діяч науки і техніки України,
головний редактор журналу Г.В. Дзяк)*

Провідний та один з найстаріших вузів України – Дніпропетровська державна медична академія святкує 95-річчя від дня заснування. Її історія тісно пов'язана з історією нашого міста – великого індустріального, наукового і культурного центру держави. 4 жовтня 1784 р. імператрицею Катериною II підписано Указ Сенату, в якому вона звеліла у губернському місті Катеринославського намісництва заснувати Університет з вищою лікарською школою при ньому. Для відкриття вищої медичної школи знадобилось 132 роки після видання цього документа. У 1899 р. і було відкрито Вище гірниче училище, а 15 вересня 1916 р. при ньому створені Вищі жіночі курси, про що повідомлялося в газеті «Русское дело» і в «Екатеринославской земской газете». Цього ж дня у відправі соборного духовенства протоієрей О.Д.Страховський відслужив молебень. Курси мали два відділення – фізико-математичне і медичне.

Першим директором Катеринославських Вищих жіночих курсів став ректор гірничого інституту, професор М.І.Лебедев, деканом медичного відділення – професор Я.М.Должанський. Організатори курсів зіткнулися зі значними матеріальними труднощами, бо уряд не надав ніякого фінансування. Кошти фундаторського комітету склалися із членських внесків, пожертвувань, плати за навчання (250 карбованців за рік). Значну допомогу надав заможний комерсант М.С.Копилов, до якого за порадою професора Д.І.Яворницького звернулося товариство сприяння вищій жіночій освіті, що відало Вищими жіночими курсами. З перших років становлення закладу зусилля її керівників були спрямовані на створення не тільки матеріальної бази, але й наукових шкіл, пошук кадрів, розробку навчальних планів та програм, складання підручників та посібників.

У 1918 р. вищі жіночі курси увійшли до складу Катеринославського університету, статут якого було розроблено і затверджено комісією під головуванням видатного вченого, академіка В.І.Вернадського. У зв'язку з реформою вищої освіти в Україні медичний факультет університету став самостійним вузом і отримав назву Катеринославської медичної академії. Першим ректором призначено видатного вченого-гісто-

лога, професора В.П.Карпова. Він залучив до академії досвідчені науково-педагогічні кадри, помітно зміцнив матеріальну базу (було придбано Олексіївський госпіталь, розпочато будівництво морфологічного корпусу), видано підручник «Начальный курс гистологии». На вшанування пам'яті першого ректора на честь 125-річчя від дня його народження було засновано наукову конференцію «Карповські читання» і медаль В.П.Карпова за найкращі науково-дослідні роботи з теоретичних дисциплін.

Перший ректор Катеринославської медичної академії проф. В.П. Карпов

У 1925 р. відбувся перший випуск 248 лікарів. Розпочалося створення клінічних баз. Перші клініки розташувались у приміщеннях Земської губернської лікарні та лікарні Червоного Хреста. На базі Олексіївської земської лікарні утворився пологовий притулок. Нелегкими були ці роки, але вже тоді за складних умов професори М.О.Кабанов, О.І.Тальянцев, І.В.Троїцький, А.Ф.Држевецький, Я.Й.Гальперн, М.С.Кахіані,

А.М.Кавецький, С.М.Компанієць, Ф.Г.Цомакіон та інші заклали основу для подальшого розвитку академії, наукових напрямків, створення єдиного медичного товариства, видання журналів «Катеринославський медичний журнал», «Новий хірургічний архів». У ці роки активно формувалися наукові школи: відомого хірурга професора О.О.Абражанова, який створив новий напрямок у шкірно-пластичній хірургії, талановитого педагога і клініциста-педіатра, професора М.Ф.Руднева, іменем якого названа 3-я міська клінічна лікарня, видатного епідеміолога академіка Л.В.Громашевського, який заснував кафедру епідеміології.

У 1926 р. введено новий навчальний план, за яким збільшилася кількість годин практичних занять. З 1931 р. інститут почав видавати газету «За соціалістичні медичні кадри».

У 30-і роки з особливою гостротою постало питання державного санітарного нагляду у всіх галузях народного господарства, що зумовило створення у 1931 р. санітарно-гігієнічного факультету. Започаткували його відомі вчені М.Б. Станішевська, Л.М. Горовиць-Власова, І.Л. Штрум, С.С. Каган, М.В. Донич.

У 1937 р. відкрито педіатричний факультет.

За час із 1935 р. до 1941 р. в інституті було захищено 27 докторських і 158 кандидатських дисертацій.

У 1941 р. випущено 644 лікаря. Велика Вітчизняна війна перервала мирну діяльність, але виявила відданість й патріотизм численного заgonу викладачів і вихованців. У серпні 1941 р. інститут евакуювався до Ставрополя, де відбувся другий достроковий випуск лікарів. Продовжувалась евакуація інституту до Махачкали, а потім до Ташкента і Фергани. Робота інституту перебудовувалась у відповідності із завданням воєнного часу – підготовкою лікарів для фронту.

В умовах евакуації (1941-1944) спеціальну підготовку пройшли понад 1000 лікарів. Багато співробітників, випускників, студентів самовіддано билися на фронті, в партизанських загонах, антифашистському підпіллі, працювали в тилу. Велику роботу проводив створений на базі обласної клінічної лікарні ім. І.І.Мечникова фронтовий евакогоспіталь №3328, начальником якого був доцент І.М.Кучерявий (у подальшому ректор ДМІ та завідувачий кафедрою загальної гігієни), а працювали в ньому професори Д.О. Василенко, Л.О. Смирнова,

М.Я.Хорошманенко. Незабутні для нащадків імена Є.Г.Попкової, Г.Романової, І.Клюєва, Л.Тарасової, М.І.Саянової, Г.А.Клешканя, А.Жукової-Церетелі, З.А.Сотської, М.Ю. Демка, М.Т. Ессі-Езінга, Р.Р. Кабанова, П.І.Сябра та ін.

У квітні 1944 р. інститут повернувся до звільненого Дніпропетровська. Почалися відбудовчі роботи в навчальних корпусах, клініках, лабораторіях.

Плідно працювали у післявоєнні роки член-кореспондент АМН СРСР М.І. Зазибін, професори Т.Є.Гнилорібов, М.В.Міртовський, М.О. Кімбаровський, В.Л.Гербільський, М.М.Денісенко, І.М.Гольштейн, Г.О.Батрак, Л.А.Луковський, Ю.І.Деміховський, Г.Т.Чукмасова, А.І.Дашевський, А.Ф.Зеленський, Г.Д.Христич, В.М. Дзяк, К.І. Степашкіна та ін.

Упродовж 1956-1962 рр. в інституті працював фармацевтичний факультет. У 1959 р. було відкрито вечірнє відділення лікувального факультету. У 1963 р. утворено стоматологічний факультет. На базі великих клінік Дніпропетровська і Кривого Рогу у 1973 р. організовано факультет удосконалення лікарів.

Йшли роки, удосконалювались форми і методи роботи, збагачувалась матеріальна база інституту, зростав його науковий потенціал. Понад 40 тисяч випускників закладу одержали дипломи лікарів. Серед них – майбутній президент НАМН України, академік, міністр охорони здоров'я А.М. Сердюк, міністри охорони здоров'я А.Ю. Романенко та В.О. Бобров, міністр соціального забезпечення України О.М.Лук'яненко; директори НДІ – академік НАН України В.В.Смирнов, член-кореспонденти НАМН України В.О.Бобров, Ю.О. Філіпов, В.М. Коваленко, В.П. Топка, М.Г. Карнаух; Герої Соціалістичної праці М.Г. Желяєва, С.І. Борисенко, С.О. Густилін, Г.А. Андрієнко, Г.К. Комеко, С.А. Гречанов; Перший народний лікар України В.Н.Василенко та ін.

Морфологічний корпус

До 95-річчя ДДМА

Понад 100 співробітників інституту надавали допомогу в розвитку охорони здоров'я та вищої медичної освіти в країнах Азії, Африки, Південної Америки, Близького і Далекого Сходу.

Період ректорства професора І.І. Крижанівської (1964-1981) позначився значним зміцненням матеріальної бази вузу і став суттєвим поштов-

хом для оновлення всіх напрямків діяльності вузу. У вересні 1966 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР за заслуги у розвитку медичної науки, підготовці кадрів та з нагоди 50-річчя з дня заснування інститут нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

Співробітники академії на відкритті пам'ятника "Невідомому офіцеру"

Після відновлення навчальних та лікувальних баз академії значно розширився спектр спеціальностей, підвищився якісний склад викладачів, організовано стоматологічний факультет, відкрито нові кафедри, створена центральна науково-дослідна лабораторія. У 1974 р. відкрито підготовче відділення.

Під керівництвом ректора член-кореспондента НАН і НАМН України професора Л.В. Новицької-Усенко (1981-1996) на базі закладу створено факультет іноземних студентів, відкрито медичний ліцей, організовано лабораторію психофізіологічного тестування, значно розширені навчальні та клінічні бази. У 1992 р. розпочато роботу спеціалізованих вчених рад.

20 квітня 1994 р. Постановою Кабінету Міністрів України №244 інституту повернено статус академії. Того ж року створено відділ міжнародних зв'язків, а у 1995 р. відбувся перший випуск спеціалістів – іноземних громадян. Академія увійшла до Європейської Асоціації міжнародної освіти. Основними науковими напрямками академії у цей період є вивчення і застосування негемоглобінових переносників кисню; програма "Солоний Лиман", що об'єднує зусилля 9 кафедр академії; реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця і ревматизм; дистанційне руйнування каменів у нирках і сечовому

міхурі; ендопротезування великих і дрібних суглобів; розробка нових препаратів бактеріального походження; комп'ютерне забезпечення наукових досліджень і навчального процесу; розробка та впровадження нових методів діагностики; моніторинг стану навколишнього середовища; фундаментальні морфологічні, нейрофізіологічні, біохімічні дослідження.

Протягом 80-90-х років стратегічним завданням гуманізації освіти в умовах розвитку самостійної України стало виховання духовної людини, адекватної запитам нового століття. Діюча в академії програма безперервної гуманітарної освіти студентів тісно пов'язана з професійною підготовкою й охоплювала всі курси. В академії створені всі умови для духовного удосконалювання студентів і їхнього гармонічного розвитку. Невід'ємна частина єдиного керованого виховного процесу – творчість студентів: філософський театр, студентський клуб, вечори українських національних традицій. Вони об'єднали 25 творчих колективів, три з яких носять звання народних. Активно працювали фонд підтримки і пошуку талановитої молоді, фонд соціального захисту, фонд духовного відродження, асоціація студентів-медиків, рада молодих учених, студентське наукове товариство.

**Ректор академії академік АНМ України,
проф. Г.В. Дзяк**

У 1996 р. академію очолив академік Г.В.Дзяк. У цей час у структурі академії працювали 6 факультетів (три медичних, стоматологічний, іноземних студентів, післядипломної освіти), на яких навчалось понад 4300 студентів і лікарів-курсантів. Академія має 8 навчальних корпусів загальною площею 52000 кв.м, у яких розташовано 608 аудиторій, кабінетів і лабораторій. У розпорядженні студентів і співробітників – сучасна наукова бібліотека, сертифікована центральна науково-дослідна лабораторія, розвинутий спортивний комплекс.

Навчально-виховний процес на 55 кафедрах здійснюють 619 викладачів, зокрема, 108 докторів та 353 кандидати наук, 1 академік і 3 член-кореспонденти НАМН України, член-кореспондент НАН України, 10 заслужених діячів науки й техніки, 7 заслужених працівників вищої школи та народної освіти, 10 заслужених лікарів, 10 лауреатів Державної премії. Їхні наукові здобутки є гідним внеском для держави.

Наукові школи ортопедів-травматологів (професори О.Є. Лоску-

тов, Л.Ю. Науменко), хірургів (професори Я.С. Березницький, В.І. Десятерик), анестезіологів-реаніматологів (професори Л.В. Новицька-Усенко, О.М. Клигуненко), урологів (професори О.В. Люлько, В.П. Стусь), невропатологів (професор Л.А. Дзяк), терапевтів (професор Т.О. Перцева), отоларингологів (професор В.В. Березнюк) та інші не тільки дістали визнання, сказали своє слово в науці, але постійно піклуються про гартування молоді зміни.

Успішно працюють спеціалізовані вчені ради: із анестезіології, інтенсивної терапії, хірургії, ЛФК та спортивної медицини, педіатрії, кардіології, гастроентерології, із захисту кандидатських і докторських дисертацій.

У закладі започатковано нові наукові розробки, присвячені діагностиці і лікуванню гіпертонічної хвороби залежно від гіпертрофії лівого шлуночка та ремоделюванню міокарда, профілактиці перинатальних наслідків та методів збереження репродуктивного здоров'я, розробці нових конструкцій вітчизняних ендопротезів суглобів, адаптації та реабілітації здоров'я дітей промислового регіону, імуноморфології пухлин, діагностиці, профілактиці та лікуванню СНІДу. Значно удосконалено напрями розробок у центральній науково-дослідній лабораторії, відновлено на сучасному рівні роботу лабораторії електронної мікроскопії. Високий рівень наукових розробок допомагають підтримувати спеціалізовані вчені ради, академічні наукові журнали, які випускає академія – «Медичні перспективи», «Урологія», «Дерматовенерологія, косметологія, сексопатологія», а також перший в Україні електронний фаховий журнал «Морфологія», який увійшов до провідних міжнародних депозитаріїв і каталогів.

Санітарно-гігієнічний корпус

Адміністративний корпус

Понад 50000 наших вихованців, яких підготувала ДДМА за час своєї діяльності, опікуються здоров'ям не лише громадян України: з 1990 року ми почали готувати лікарів для іноземних держав, і майже тисяча фахівців з дипломами ДДМА працює у 48 країнах світу.

Наш педагогічний колектив головним завданням вважає постійне вдосконалення якості навчального процесу – такого, щоб відповідав вимогам ХХІ століття.

В основі ефективності навчання покладена концепція реформування системи підготовки лікарів в Україні і приведення її у відповідність з потребами ринку праці та європейських вимог.

В умовах нашої академії це визначило напрями розвитку освіти, створення цілосної системи безперервного професійного розвит-

ку лікарів, забезпечення поглибленої підготовки у відповідності змісту навчання реальним умовам роботи лікаря, використання новітніх освітніх форм тощо.

Академія регулярно бере участь у роботі міжнародних освітніх виставок, і за останні роки двічі удостоєна золотих медалей за активне впровадження в навчально-виховний процес нових технологій.

Гордістю академії є нещодавно створені медичний та діагностичний центри, консультативна поліклініка, в яких наші провідні фахівці ведуть прийоми мешканців міста та області.

Віднедавня медакадемія поповнилась ще двома лікувально-навчальними підрозділами: колишня басейнова лікарня стала нашою клінікою, а медичне училище вже випустило перших фельдшерів.

Зважаючи на запити практичної охорони здоров'я, ми підсилили акценти щодо підготовки сімейних лікарів: організували відповідну кафедру післядипломної підготовки.

Академія має всі умови для подальшого підвищення якості підготовки лікарів, гідних працювати у ХХІ столітті, та розвитку медичної науки.

Поряд із фаховою підготовкою в академії приділяється велика увага духовному, інтелектуальному розвитку студентської молоді. Адже унікальність професії лікаря, яка передбачає і моральність, і благородство душі, і глибину емоцій, полягає в тому, що особистість медика відіграє важливу роль у зціленні хворого.

У лекційному залі

Посвята у студенти

Залюбки приходять студенти до «Літературної вітальні», беруть участь у турнірах клубу знавців-медиків «Що? Де? Коли?», у молодіжному прес-клубі, який працює у тісній співдружності з редакцією газети «Пульс».

Велику популярність мають на студентських вечорах танцювальні ансамблі «Ері-дан», «Дніпровські зорі», народний хор та інші колективи художньої самодіяльності.

Безперечно, що такі прекрасні риси особистості, як творча обдарованість, творча сміливість, культура, інтелігентність, освіченість, милосердя – важливі якості сучасного лікаря. Вони є запорукою його професійних успіхів, підґрунтям для того, щоб посісти гідне місце в суспільстві. В суспільстві, де найвищою метою є

піклування про здоров'я, гідне життя громадян незалежної України.

Із гордістю охоплюючи поглядом пройдений шлях і сьогодення, неможливо утриматися від побажань на майбутнє. Вони стосуються збереження як найвищої цінності і відданості історичним надбанням славетного закладу, глибокої пам'яті щодо особистостей, які виборювали її славу і визнання.

Минуле, сучасність і майбутнє мають бути пов'язані любов'ю до академії для всіх, кого прихилило її велике материнське серце, бо саме вона єднає покоління, формує і виховує особистості, відкриває шлях до професійного життя десятками тисяч молодих лікарів.

